

Примарне щастя

Про книгу

У новій книзі тернопільська письменниця Ніна Фіалко запропонувала читачам національно-патріотичну п'єсу «Шлюб у підпіллі», написану в співпраці з Богданом Мельничуком, і власні оповідання та новели, так би мовити, на всі смаки. Тут представлено тексти на містичні й заробітчанські, трагічні й соціально-побутові теми. У створених у різні роки оповіданнях багато «списано» з реальних людей, які живуть посеред нас. Звичайні історії мало цікавлять письменницю, тому вона добирає неординарні, але цікаві сюжети. Вам буде страшно і прикро, радісно і смішно, але заснути під час читання навряд чи зможете...

Ніна Фіалко

ПРИМАРНЕ

Щастя

І. 2. Ô³àëëî

Примарне щастя

оповідання
новели
п'єса

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Фіалко Н.І.

Примарне щастя. Оповідання, новели, п'єса. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. — 296 с.

ISBN 978-966-10-7552-7

У новій книзі тернопільська письменниця Ніна Фіалко запропонувала читачам національно-патріотичну п'єсу «Шлюб у підпіллі», написану в співпраці з Богданом Мельничуком, і власні оповідання та новели, так би мовити, на всі смаки.

Тут представлено тексти на містичні й заробітчанські, трагічні й соціально-побутові теми. У створених у різні роки оповіданнях багато «списано» з реальних людей, які живуть посеред нас. Звичайні історії мало цікавлять письменницю, тому вона добирає неординарні, але цікаві сюжети.

Вам буде страшно і прикро, радісно і смішно, але заснути під час читання навряд чи зможете...

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути
відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

МІСТИЧНІ ОПОВІДАННЯ

Тривожні видіння

Ще залишилося купити доріжки на підлогу до світлиці, щоб пасували до килима і нових ґардин, та й можна вже новосілля справляти. Восени темніє скоро, тож Катерина перед тим, як поратися по господарству, поки ще видно надворі, зайшла до кімнати поміряти її довжину від порога до вікна. Хотіла записати, скільки точно треба тієї доріжки, бо завтра збиралася зі своїм Михайлом їхати до міста. Навіщо платити гроші за зайві сантиметри, та й погано буде, коли кілька сантиметрів бракуватиме. Чоловік увесь день порався під машиною, бо недавно налетів за селом на якийсь корч і відірвав трубу для викиду газів. Без неї в машині – ніби в реактивному літаку летиш, тому Михайло, щоби сусіди не глузували з нього, ставив трубу на місце.

Михайло вважав себе добрим господарем і любив, щоб у нього все було до ладу. Незважаючи на складнощі теперішнього часу, не знаходив виправдання безгосподарності. Все залежить від людини, любить вона порядок, чи їй краще жити там, де панує безлад. Коли чоловіки збиралися біля церкви погомоніти, обговорити події в державі, то майже кожна розмова закінчувалась одними й тими словами: «Якби країною правили такі люди, як наш Михайло, то злиднів ніколи не було б». Чим частіше чоловік чув похвалу, тим старанніше ставився до роботи, іноді більше на публіку, ніж за потребою. Ремонтував машину, щоб сусіди не думали, ніби і йому вже все набридло. Всі щось роблять, а результатів своєї праці не бачать.

Відколи розвалився колгосп і в селі занепало господарство, люди почали дуже швидко обростати злиднями, і цьому, здавалося, не видно кінця.

...Катерина помірjala рулеткою підлогу, на яку збиралася купувати покриття, потім стала біля порога обличчям до образів і подумала, що на Покрову можна й входуни робити. Обвела очима стіни, на яких вже висіли нові рушники, потім її погляд упав на середину кімнати. Те, що побачила, налякало настільки, що відразу охопив жах. Хотіла мерщій вийти, але ноги не слухались, і не могла зрушити з місця. Скільки простояла біля порога, не пам'ятає, бо вже стемніло, і Михайло з кухні

голосно запитував, чому це вона в холодній кімнаті так довго сидить. Він ще мав деяку роботу надворі й не хотів роззуватися, тому кликав дружину на пораду. Катерина поступово оговталася, ще раз обвела поглядом кімнату, але нічого більше не побачила і повільно вийшла до чоловіка.

– Що з тобою сталося? – стривожився Михайло, глянувши на зблідлу дружину. – Та на тобі лиця нема! Ти не захворіла?

– Щось серце прихопило... – злукавила Катерина. – Може, не поїдемо завтра до міста? Ті доріжки ще зачекають...

– Ми ж обіцяли Оксанці, що завтра привеземо харчів, бо вона не зможе приїхати, – ніби виправдовувався чоловік. – Якщо ти прихворіла, то я сам відвезу, тільки сумку налаштуй.

– Я приготую, але вранці ще подивимось, як почуватимусь, і тоді вирішимо.

Михайло вийшов закінчувати ту вічну роботу, забувши, про що мав радитись, а Катерина зайшла до літньої кухні. На стільці сиділа старенька мати і лушила квасоллю.

– Ходіть, мамо, до хати! – попросила Катерина таким тоном, що старенька, стрепенувшись, здивовано глянула. – Все, що ми робимо, нікому не потрібне!

– Як це не потрібне? – встаючи зі стільця й обтрушуючи фартуха, відповіла мати. – Всі ми стараємося для нашої найдорожчої та єдиної Оксанки, щоб їй легше жилося.

Катерина хотіла спочатку розповісти мамі про видіння, але потім подумала, що не варто тривожити її, нехай хоч вона спокійно спить, а не переймається тривогами дочки. Може, вона сьогодні притомилась, і були якісь галюцинації, тож чи потрібно родині про все знати? Скажуть, що розум втратила, бо тепер він у багатьох не тримається голови, особливо в тих, хто за кордоном на заробітках побував. Катерина також там була, але більше двох років не витримала. Донька потребувала уваги, старенька мати хворіла, та й не хотіла, щоби чоловік без жінки розбещився.

До розпаду Союзу вони з Михайлом працювали в колгоспі: Катерина – дояркою, а він – комбайнером. Заробляли пристойні гроші й складали їх на будівництво хати. Катерина народила дівчинку, а більше дітей Михайло не захотів. Переконавав, що не треба

народжувати, коли не можеш забезпечити їм щасливе дитинство, а потім допомогти стати на власні ноги.

Мама доглядала дитину і пильнувала господарку біля хати, а Катерина з чоловіком працювали від зорі до зорі. Взяли місце під забудову, встигли ще закласти фундамент і завезти цеглу, як одного вересневого дня позбулися всіх заощаджень. Ні війни, ні повені, ні землетрусу, і рік врожайний, а стали злидарями за одну ніч. Вчора ще були заможні, а наступного дня – голі, мов церковні миші. Яку ж то голову потрібно мати й силу волі, щоб таку шокову терапію провести над великим і ніби мудрим народом?! В історії різних народів не було жодного такого зухвальця, щоб однією постановою обдер стільки людей!!! Але кажуть, що на людях і смерть гарна, тож якби це сталося з невеликою групою людей, то, може б, і не витримала душа. А так майже всі постраждали, і було тепліше на душі від того, що не мене одного ошукали. Це така українська чи слов'янська ментальність, щоб лише сусідові не було краще за тебе, а все решту можна терпіти. Проте не всі люди з цим змирились, а вперто шукали шляхи виходу зі скрутного становища, в якому опинилися з волі влади.

Спочатку Михайло їздив працювати до Польщі, й зароблені гроші вкладали в будову, поспішали скласти докупи цеглу, щоб охочі на чуже не розтягнули. Потім накрили дах і встановили столярку, щоб можна було зачинити від крадіїв двері, а вже тоді шукати нових заробітків. Михайло з будівельною бригадою перебрався до Росії, а Катерина виробляла документи в Італію. Можна було ще довго жити і в батьківській хаті, але ж їхня Оксаночка мусить мати свою, тому все, що робили, було для доньки.

Оксана закінчувала десятий клас, коли мати поїхала до Італії. Робота в Катерини була спочатку дуже тяжкою й мало оплачуваною. Незнання мови спричиняло великі труднощі у спілкуванні з людьми, і життя ставало нестерпним. Тому старанно вчила мову і терпіла, зціпивши зуби, бо всі її муки були в ім'я єдиної дитини. Якби для неї й Михайла їхні батьки на-

дбали більше статків, то не довелося б, може, так тяжко працювати тепер. Щоправда, ледачими своїх батьків Катерина не вважала, бо працювали в колгоспі від рання до смеркання, збудували невеличку хату, як й інші селяни, і наскладали в ощадбанку трішки грошей на

чорний день. Батько рік не дожив до пенсії, тому для матері всі наступні дні стали чорними, бо гроші пропали, а здоров'я віддала сама. Катерина ж зробила з цього висновок і вирішила свою дитину забезпечити всім, що треба для нормального життя. На державу надії більше не мала, і зароблені гроші вкладали в речі та долари. Тішило те, що Оксанка була надзвичайно доброю дитиною, але надмірну турботу батьків сприймала з усмішкою, а іноді говорила:

– Мамо, що ж мені з чоловіком залишиться, коли ви за нас все зробите?

– Ти, доню, вчися добре і знайди гідного хлопця. Подаруєте нам онуків, щоби ми мали про кого турбуватися, а потім настане твоя черга дбати про всю родину, – повчала її Катерина.

Оксана закінчила школу і вступила до економічного університету, коли Катерина була ще в Італії. Раділи з того, що дівчина слухає дорослих і дає батькам змогу спокійно працювати. Оксанка часто приїздила додому, і бабуня не могла натішитися онукою.

Хоч як біля бабуні добре, а молоде дівча прагне на вулицю до подруг, особливо туди, де музика грає. Дуже не хотілося батькам, щоб їхнє єдине дитя пішло тим слизьким шляхом, котрий тепер обирають навіть неповнолітні дівчата. Свої побоювання мати виклала в листі до дочки, підсумувавши, що залишає Італію і повертається додому, щоб дівчина не відчувала самотності й не шукала пригод поза хатою.

Михайло, працюючи в Підмосков'ї на будівництві, став майстром на всі руки. Виявив у себе неабиякий талант до будівельної справи і швидко всьому навчився. Влітку працював на чужій будові, а взимку свою нову хату перетворював на «лялечку». Такого гарного євроремонту односельці ще не бачили, й всім дуже кортіло подивитись, як усе виглядатиме в кінцевому результаті. Михайло не всіх, хто бажав цього, впускав до хати, мовляв, не викінчено, ще не має такого вигляду, яким має бути наприкінці. Обіцяв закликати на входини, тоді й роздивляться. З дружиною домовився: якщо до Покрови не вправляться з роботою, то на Дмитра вже точно відсвяткують новосілля.

Після денного видіння Катерина боялася навіть заходити до світлиці. Випила заспокійливих крапель, але руки продовжували труситися, ніби після тяжкої хвороби. Щоб забрати сховані в кімнаті гроші на

покупку, попросила маму піти до кімнати й вийняти їх зі сховку. Мати подивилася на стривожену дочку і, нічого не сказавши, почовгала в покої. Катерина складала сумку з харчами для Оксанки та з-під лоба зиркала в бік світлиці. Ненька скоро повернулася назад, і, мов скошена трава, впала на стілець біля порога.

– Не знайшла я тих грошей, йди сама візьми, – сказала і витерла рукою спітніле чоло. – Вийду на повітря, бо мені чомусь недобре.

Катерина нічого не відповіла, але в кімнату цього вечора більше не заходила. Вранці повела туди Михайла, щоб узяти гроші зі схованки.

– Ти що, боїшся сама йти? – здивовано запитав чоловік.

– Не боюся, але ходи зі мною, – попросила лагідно.

Михайло йшов попереду, а дружина боязко ступала слідом. Нічого незвичного не побачивши, вийняла заховані гроші й посміхнулася в уста. «Боже, яка ж я дурна, щось привиділося – і вже налякалася!» Настрій відразу поліпшився, і в дорогу вирушили вдвох, як у добрі часи.

Оксанка щебетала біля батьків, ніби давно не бачила їх, хоча минулої неділі була вдома. Катерина дивилася на доньку й подумки дякувала Богу, що подарував їм таку добру і лагідну дитину. Треба піти до нової церкви, міркувала, і дати на Службу Божу, подякувати за це велике щастя.

Біля цвинтаря стояла стара дерев'яна церква, і в ній відспівували тільки покійників, бо всі інші ритуали проводили в новозбудованій у центрі села. Багато заробітчан внесли пожертви на будівництво, тож храм звели скоро, художники гарно розписали його. Односельці пишалися цією церквою, навіть із міста до рідного села приїздили молоді пари – брати шлюб. Тут вінчання проводили дуже вчисто, не те, що в місті, де одна молода пара наступає на п'яти іншій.

Недавно весілля святкували родичі Катерини, й Оксанка приїхала завчасно, щоб із дівчатами вирядити молоду до шлюбу. Зайшла до подруги обговорити сільські новини. Та, розповівши все, що знала, запитала Оксану:

– А ти собі ще не знайшла жениха в місті?

– Дружу з хлопцем зі свого курсу... Минулої ночі мені приснився дивний сон: я у весільній сукні йду вулицею мимо нової церкви і чомусь зупинилася біля старої. Налякалась та пробудилася... Ти не

вмієш сни розгадувати?

– На жаль, ні, Оксанко. Про весілля думала, то воно тобі й приснилося, що ж іще... Відьми ж ніякої не бачила? – засміялася подруга, і дівчата перевели розмову на жениха сьогоднішньої нареченої.

Після згаданого весілля минуло кілька тижнів. Усе в хаті було майже готове до новосілля, і Катерина вирішила зайти у світлицю серед білого дня, щоб перекласти з ящика серванта Оксанине золото до іншої кімнати – в безпечніше місце. Хоча про односельців погано не думала, але часи тепер інші, й люди змінюються не на краще. Щоб не було спокуси, ліпше дорогі речі заховати від гріха подалі. Заходячи в світлицю, боязко переступила поріг і різко підняла голову. Їй знову привиділося те саме: посеред хати на катафалку лежить її Оксана, руки в золотих прикрасах й одягнена у весільне вбрання. Видіння було настільки реальне, що в його правдивості не засумнівалася. Точно таке вона вже бачила, але тепер оніміння не було. Катерина дивилася на кімнатне марево широко відкритими від жаху очима, ніби хотіла переконатися, чи Оксанка там жива лежить, чи справді померла. Зробила крок до катафалку і, простягнувши руку, хотіла доторкнутися до нього, але видіння зникло, ніби туман розвіявся від сонця. Оглянулася навколо, та нічого незвичного більше не побачила. Раптом їй спало на думку, що це попередження про небезпеку, котра нависла над дитиною! Катерина вибігла на подвір'я, хотіла кричати, але не могла навіть розтулити вуста. Трохи заспокоївшись, запитала чоловіка:

– Чому це нашої Оксанки досі нема? Вона ж обіцяла цієї суботи приїхати...

– Якщо обіцяла, то приїде, – заспокоїв чоловік. – Може, щось затримало її, вона ж молода і має свої плани.

– Чомусь неспокійно на душі, тому й тривожуся, – сказала Катерина і потерла рукою біля серця.

– Не хвилюйся даремно, вона завжди обіцянки дотримується. Ти вечерю ладнай і склади список, що я маю ще привезти з міста на новосілля, – попросив Михайло.

Зайшовши до літньої кухні, Катерина взялася готувати вечерю. Старенька мама сиділа й чистила картоплю. Останнім часом її здоров'я чомусь різко підупало, і донька переживала, щоби, не дай Боже, мама

не покинула їх назавше. Нехай би хоч новосілля відбули, щоби не довелося життя в новій хаті з покійника починати. Тому накупила всіляких ліків для старенької й просила показатися лікарям.

– У мене нічого не болить, – відповідала ненька, – то до якого лікаря буду йти?

– Там скажуть, до якого, – наполягала дочка. – Я не можу дивитись, як ви чахнете на очах, причина ж якась мусить бути...

– У мене душа болить, і я хочу швидше за когось стати перед Богом, – якось загадково мовила мати.

– Кому коли призначено, тоді й піде, це вам не соціалістичне змагання в колишньому колгоспі.

– Чи ти думаєш, я не розумію, але одну людину хотіла би випередити... – не здавалася старенька.

– Чи не сусідку нашу Зосю? То її вчора прооперували, і вона ще довго збирається жити, – всміхнулася Катерина.

– Ні, не сусідку, є ще й інші люди... – прошептала старенька, майже плачучи.

– Не хвилюйтеся, мамо, всі туди підемо, але не всі разом, – заспокоїла її Катерина і пригорнула до грудей. – Ідіть відпочивайте, а я пропалю пічку в хаті, бо ж різко похолодало...

Сонце вже пішло на спочинок, коли почав падати перший сніг. Деякі дерева ще стояли зелені, бо й морозу цієї осені ще не було. Різкий холодний вітер гонив по двору опале листя, і воно тулилося до хати, ніби ховаючись од передчасної зими. Катерина підняла кілька листків і співчутливо подивилася на них, бо навіть не пожовкли, могли б ще довго висіти на дереві. Поглядала на дорогу, чи не йде Оксанка, бо морозець бере, а вона легко одягнена, щоб не простудилася... Чомусь не могла забути загадкову мамину розмову. Майнув здогад: а раптом мама бачила те саме, що й вона? Але не стане тривожити маму допитуванням, бо тоді доведеться розповісти й про себе, а старенька того може не витримати. Боже, невже те має статися? Чим же ми розгнівали Тебе? Ні, треба гнати від себе дурні думки! Може, то вже розум каламутиться від роботи і безкінечного прагнення створити єдиній дитині рай на землі? Золота різного накупили стільки, що на кілька поколінь жінок у родині вистачить. Сама не зносила, а все для доньки складала. Може, піти до священика за порадою, нехай

якнайшвидше освятить хату, і досить уже жити думками тільки про маєтки. Мабуть, пора замислитися над вічним... Чого тільки не передумала Катерина!

Після вечері чоловік дивився телевизор, а вона поралася на кухні, щоб уранці швиденько приготувати обід і вчасно зайти до церкви, аби люди не оглядалися на них. Старенька мама вовтузилася на ліжку, бо не могла заснути, потім встала й сіла біля доньки.

– Може, тобі чимось допомогти? – запитала вона.

– Я сама не маю роботи, а щоби час швидше минав, перекладаю баняки з місця на місце, – відповіла стривожено дочка. – Чому це Оксани так довго нема?

– У мене також неспокійно на душі, тому і сон не йде, – тяжко зітхнула старенька.

Раптом у дворі загавкав собака, давши зрозуміти, що надійшов хтось чужий. У вхідні двері загримали. Мати різко звела погляд на дочку, і їхні перелякані очі зустрілися.

...Оксана вже збиралася їхати додому, коли зайшла подруга і запросила її на день народження свого хлопця. Коханий подруги попросив неповнолітнього родича, щоб той відвіз їх до ресторану за кілька кілометрів від міста.

– Кажуть, що там дуже класно, а головне – ціни для студентів підходящі, – переконувала подруга. – Нам удвох буде нецікаво, тож запрошуємо тебе з Петром до свого гурту...

– Мене батьки вдома чекають, а попередити їх не зможу, – не погоджувалася Оксана. – Мама чекатиме всю ніч, не засне, поки я не приїду.

– А ми тебе відвеземо додому після вечірки, – наполягала подруга, – це ж якихось десять кілометрів у інший бік...

– Якщо так, то я погоджуюсь, але щоб біля одинадцятої години ви відвезли мене додому.

Дівчата швиденько зібрались і вийшли на вулицю, де в машині на них уже чекали хлопці. Виявилось, що всі вже давно домовилися, затримка була лише за Оксаною.

– Де ви такого молодого водія з машиною знайшли? – поцікавилась Оксана, глянувши на школяра за кермом.

– Це мій родич, – відповів хлопець подруги, – він «позичив» у тата

машину на вечір, але водить її добре, тож можете бути спокійні.

Вечірка минула швидко і весело, тож задоволені студенти вийшли з ресторану, щоб вчасно доставити Оксану додому. На вулиці підморозило, двигун довелося довгенько розігрівати. Коли машина рушила з місця, настрій у всіх знову піднявся, й весела компанія, минувши місто, поїхала в бік Оксаниного села. Дорога недалеко, водій, натиснувши на газ, набрав швидкості.

– Не розганяйся, бо за тим деревом має бути різкий поворот наліво, – попередила Оксана.

За якусь мить, побачивши дерево, водій різко загальмував і повернув... Авто на великій швидкості врізалось в дерево.

Водія і пасажирів із травмами різної тяжкості доставили в лікарню, а Оксана без жодної подряпини виявилася мертвою.

Знайшов їх односелець, який машиною їхав слідом, викликав швидку допомогу, а тепер ніс страшну звістку Михайлові й Катерині...

Не можна описати горя батьків, і, очевидно, нема таких слів, які могли би полегшити їхнє страждання, коли доводиться засипати землею своїх дітей, а особливо одну-однісіньку доню...

– Я знала, що так буде, – сказала мама Катерині. – Вже кілька разів бачила її на катафалку в світлиці у весільному вбранні, але не хотіла тобі казати.

– І я бачила... – ледь вимовила Катерина. – Але чим могла зарадити?

– Он гірко плаче мати того нещасного молоденького водія. Переживає, що судитимуть сина, як вийде з лікарні, – сказала старенька. – Заспокой її і скажи, що ми його звинувачувати не будемо, свою смерть наша дитина все одно би знайшла. Стільки життя їй, мабуть, було призначено на Землі, а може, ми за неї поспішили розв'язати всі проблеми, а їй нічого не залишили. Нас попереджували, але ми не зрозуміли знаку Всевишнього, тому й мусимо тепер до кінця життя страждати, бо таке горе не забути.

...Ходимо до церкви і вивчаємо Біблію, намагаємося виховувати дітей ніби правильно, але не знаємо, чи так це у нас виходить. Наші діти вже самі батьки і мають своїх дітей, а ми продовжуємо нав'язувати їм наші переконання, дбаємо про їхнє благополуччя до сконання, а потім дивуємося, чому з них виходять невдахи. Мені здається, що кожна людина виконує якусь місію на Землі та йде тією

дорогою, яка їй призначена.

Літо 2007 року

Зачаровані ключі

Уже немолоде подружжя переселилося до щойно купленого обійстя у мальовничому селі недалеко від обласного центру. Багато людей утікають до міста, щоби там прилаштуватись, а Романові запропонували добру роботу в селі. Знайомий бізнесмен недавно відкрив тут столярний цех і почав виготовляти пластикові вікна та двері. Наталка, Романова дружина, виросла в селі й роботи біля землі не боялася. Легко погодилася на переїзд, але з умовою, що коли куплять хату, то вже до кінця життя нікуди не переїжджатимуть. Голова сільської ради запропонував їм хату не стару і не нову, але в гарному місці з невеличким садком і чималою присадибною ділянкою. На це подружжя й повелось, бо бажання працювати на власній землі їх не полишало ніколи.

– А хто мешкав у тій господі? – поцікавилася Наталка.

– Старша жінка. Вона чомусь пересварилась із сусідами, і дочка забрала її до себе. Мабуть, конфліктною була або чогось із ними не поділила, – сказав молодий чоловік, який, головуючи у селі, ніколи не вникав у чвари між окремими людьми.

«Розбирав» тільки ті скарги, що їх подавали у письмовій формі, та й то ніколи не вникав у подробиці конфліктів. Йому вистачало справ, пов'язаних із розподілом землі, де крутилися великі гроші, а бути арбітром чи суддею у бабських непорозуміннях не збирався.

Господиня, задоволена, що нарешті знайшовся покупець, при оформленні акта купівлі-продажу не поспішала пояснювати причину відмови від свого помешкання. Люди старшого віку воліють помирати переважно у своїй хаті, в якій минуло їхнє життя. Там кожна щілина мала свою історію і навіювала спогад про дні щастя чи смутку. Господиня ще не виглядала немічною, а чому залишила рідну хату, ніхто не поцікавився. Ходили чутки, що їй не було солодко і біля дочки, тож помешкання мусила продавати з поважної причини. Потиснувши на прощання одна одній руки, колишня господиня застерегла Наталку:

– Не довіряйте сусідці з правого боку. Дуже прикра людина...

– Добре, – погодилася жінка.

Наталка ніколи не конфліктувала з людьми, тож надіялася, що поладить і з новими сусідами. Роман мав «золоті» руки столяра, недарма ж його переманили з іншого цеху. А тепер у своєму господарстві працював із таким натхненням, що забував про хвороби, які його допікали, коли мешкав у місті. Діти навідувалися в гості до батьків і раділи за них. Невдовзі перезнайомилися з дальніми та ближніми сусідами, забувши про застереження колишньої господині будинку. Колись у селі ніхто замків у двері не вставляв, бо люди настільки довіряли одне одному, що не було такої потреби. Достатньо було поставити на зачинені двері палицю – і ніхто до хати не зайде. Проте все в природі змінюється, і людина також, але не в кращий бік.

Через рік життя на новому обійсті стали помічати, що з двору пропадають речі: то відро, котре недавно купили, то білизна зі шнурка, то курка. Не станеш же пильнувати день і ніч, тим паче, що крадіжки відбувалися раз у два тижні або й раз на місяць. Відразу згадали про сусідку з правого боку, але злодія не впіймали, тому даремно на людину не грішили.

Роман повставляв замки до всіх дверей, що були на господарстві, зробив велике кільце, нанизав на нього всі ключі й заварив намертво. Велике кільце з ключами загубити було важко. У хаті в потаємному місці прибили спеціальний цвяшок, на якому ті ключі завжди висіли. Наталка, відчиняючи вранці повітку і льох, могла їх десь покласти, а потім довго шукати, бо почала, як їй здавалося, страждати на забудькуватість. Чоловік увечері знаходив ті ключі, вкотре наказував їй відразу вішати кільце на місце, але нічого не змінювалося. За кілька років життя на новому обійсті вони вступили в гру з якимсь невидимим злодієм. Чим більше закривалися, тим частіше кудись зникали речі, навіть із хати. Наталка йшла до крамниці й брала ту велику зв'язку ключів із собою, щоби злодій нею не скористався.

Спостерігали за поведінкою сусідів, але нічого підозрілого не помічали. Не бігали у них зниклі кури, не видно було, щоби користувались їхніми знаряддями праці чи відрами, які доводилося купувати тепер часто.

– Не завадило б хату освятити... – якось сказала Наталка чоловікові.

– Вважаєш, що тут нечиста сила замішана? – засміявся Роман. – Це якась хвора худоба на двох ногах гралася зі старою жінкою, а тепер продовжує з нами. Якби підловив на гарячому, вбив би на місці або хоч покалічив, щоб відпало бажання чуже брати!

Наталка почала обговорювати крадіжки зі свого двору з кожним сусідом окремо, але вони тільки плечима знизували і дивувалися, бо у них такого не відбувалося. Чули скарги раніше від колишньої мешканки, але про сусідку справа, на яку вказувала вона, поганого нічого не могли сказати.

– Запрошуй ксьондза до хати, – погодився Роман після чергового зникнення відра від криниці. Йому вже теж набридло бавитись із замками і ключами.

Наступного дня, повертаючись із роботи, Роман потрапив під машину і через кілька днів помер у лікарні. Наталка позачиняла всі двері на замки, бо чоловіка ховали з його рідного села за сорок кілометрів звідси, та й поїхала.

...Розбита горем жінка після похорону повернулася до своєї господи. Голодні кури сиділи зачиненими й, побачивши господиню, скупчилися біля дверей. Поросятко верещало, ніби його збиралися різати. Кинулася до гвіздка, на якому мало би висіти кільце з ключами, але його там не було. Переглянула всюди, де вони могли би лежати, але так і не знайшла. Сокирою відбила замок від хліва, бо ж не буде голодне порося верещати на всю вулицю. Наступний день минув у пошуку ключів. Очі самі нишпорили по всіх закутках і, здається, більше нічого не бачили. Сонце заливало розквітлі дерева, земля кликала до роботи, а Наталка була заклопотана лише ключами, бо куди не поткнеться – всюди замок. Через кілька днів, так і не знайшовши того зачарованого кільця з ключами, порозбивала всі замки й викинула на смітник.

Уранці прокинулася з настроєм братися до роботи біля землі. Ще не все посаджено на городі, адже вона залишилася тепер сама, тож розраховувати мала лише на свої сили. Одяглась і перед тим, як вийти з хати, глипнула на стіл. На ньому звечора вона залишила тільки дерев'яну хлібницю, тому чорна здаля пляма зацікавила її. Підійшовши ближче, побачила посеред столу кільце, а ключі у ньому було розставлено променями сонця так акуратно, ніби їх сантиметром відмірювали. У Наталки волосся на голові заворушилось, а плечі

скувало кригою... «Треба їхати до міста, нехай діти продають цю хату», – твердо вирішила вона.

Вересень 2007 року

Кара за гордість

Досвіткову тишу порушив різкий телефонний дзвінок. А ранніх новин Марія Петрівна боялася, бо вони зазвичай не тішили. Після вчорашньої роботи на дачі старечі кістки боліли, а тіло не слухалося господині. Жінка поволі опускала ноги з ліжка й думала: «Мабуть, хтось помилився номером...» Поволі піднявши слухавку, почула нетерплячий голос:

– Міцно спиш, на тебе це не схоже...

– Мені вже вісімдесят минуло, а ти вважаєш, що я маю бігати, мов шістнадцятка, – невдоволено обізвалася господиня, впізнаючи голос колишньої сільської подруги. – Ти давно не телефонувала мені... Щось сталося?

– Помер Павло Сидорчук, сьогодні похорон. Ми подумали, що це стосується і тебе... Якщо приїдеш до села, тоді й поговоримо, а зараз бувай! – Марія не встигла й слова мовити, як у слухавці залунали короткі гудки.

У грудях відразу стисло, а по щоці покотилася гірка сльоза. Марія довго сиділа в кріслі непорушно, дивлячись у вікно. Буяла весна; вишня, вкрившись пишним цвітом, заглядала у шибку. Як то, мабуть, важко помирати такої гарної пори року!

Марія Петрівна мешкала сама у чотирикімнатній квартирі, в якій не вистачало тільки пташиного молока. Було все, лише щастя обминало її. Враз у пам'яті зринули ті часи, коли вони з Павлом були щасливі.

...Родина Васюників володіла багатьма морґами поля, і її вважали чи не найбагатшою в селі. Весь цей статок мав належати єдиній дочці Марічці, яка, знаючи про це, лише сподівалася, щоб швидше трапився вправний жених і перебрав маєток до своїх рук. Та не все стається так, як мріється. Раптово помер, перегрівшись на сонці, господар, залишивши дружину у великому розпачі. Двом жінкам було не піл силу впоратися з великим господарством. Досі Марічка ходила з високо піднятою головою, мов пава. Вважала, що не тільки її добро

мало приваблювати хлопців. Мала гарну поставу і великі голубі очі під шнурочками брів, які притягували хлопців, мов магнітом. У Марічки відбою не було від женихів, але їй подобався бідний парубок Павло Сидорчук, який на багачку не смів і дивитися. Хлопець гарний та роботящий, але все по наймах та по наймах. Батьки його давно померли, а він виріс у чужих людей, бо своя старенька хатина не гріла. Густа пишна шевелюра й виразні василькові очі хлопця багатьом дівчатам не давали спокійно спати. Не одна мріяла зазирнути у ті небесні зіниці й пригорнути його голівку до грудей. Павло ніби не помічав настирливих дівочих поглядів, хоча й мав намір створити міцну сім'ю, але тільки з любові. Йому набридло ходити по наймах, але й сунути голову в будь-що не хотів.

Того літа в жнива випадало багато дощів, і це створювало для селян неабиякі труднощі. Пшеничний лан колосився добірним зерном, що вже просилося в покоси, а його поливав рясний дощ, гнучи важке колосся до землі. Ще день-два — і стебло зігнеться, зерно почне проростати. Стара Васюничка не знаходила собі місця в хаті. Гаряча пора року, і кожен господар своїх постійних працівників не відпускав із господи. Самі ж впоратися з цією важкою роботою жінки не могли.

– Попроси Павла, щоб допоміг нам пшеницю скосити. Він добре розуміється на техніці, а наша косарка несправна, – звернулася мати до доньки, котра щойно прокинулася і розчісувала довгу косу. При згадці про Павла щічки в Марійки зашарілися, а серденько забилося сильніше.

– Але чи відпустить його господар, він же в них найкращий працівник... – обізвалася Марічка, а щоки її вкрилися ще більшим рум'янцем. – Це ж треба принижуватись, а я просити не вмію...

– Ти молода і маєш велику перевагу. Вчися, доню, виживати, бо самі не впораємося, – наставляла ненька. – А гординю свою заховай подалі, бо це – великий гріх.

Того недільного вечора молодь збиралася на сусідній вулиці потанцювати. Марічка одягла найкращу сукню й поспішила до гурту. На забаві молодь довго не затримувалася, бо з першою зорею треба вставати та йти в поле. Гармоніст встигав програти лише кілька танців, поки молодь парувалася й по черзі непомітно зникала в садах.

Павло тоді прийшов пізно, коли над селом повис великий повний

місяць, а Марічка вже втрачала надію зустріти його сьогодні. Серце затріпотіло від щастя й вона, незважаючи на сільські звичаї, коли перевага на боці хлопців, безцеремонно запросила Павла до танцю. Хлопець, знітившись, не знав, як повестися. Танцюрист із нього нікудишній, бо не часто брав участь у забавах, але увага цієї дівчини його вразила.

– Я не вмію танцювати... – попередив Павло, взявши дівчину за руку.

Та Марічка на ці слова ніби не звернула уваги, бо потягнула його в круг і поклала руку на плече.

– Це ж неважко. Я навчу тебе танцювати, а ти допоможеш нам впоратися з врожаєм, – запропонувала Марічка, глянувши у його великі очі, в яких купався місяць. Зазирнула та там залишилася...

Дівчину мов блискавкою вдарило, й уже знала, що не відпустить його. Проявить характер і закохає Павла в себе, чого б їй це не вартувало.

Танець закінчився чомусь дуже швидко, і виявилось, що він – останній на сьогодні. Павло відпустив Марічку від себе, але відповіді дати не встиг. Дівчата підхопили Марічку під руки й повели у свій куток. Додому молода Васюничка повернулася, не отримавши на своє прохання від хлопця відповіді. На допитливий погляд матері тільки плечима знизала. Лягла в ліжку й замріялася. Почала хвилюватися не через втрату врожаю, а через те, що не зможе часто бачити тих очей, які запали в її серце. А що, як у нього вже є наречена, тільки про це люди ще не знають? Страх заповзав у душу, але Марічка заспокоювала себе переконанням, що не могла вона пропустити мимо своїх вух таку новину, якби така витала серед дівчат.

На велике здивування й радість обох жінок, уранці Павло з невеличкими пожитками ступив на подвір'я Васюників.

– Поки триватимуть жнива, я буду ночувати у вашій stodolі, бо вдома мене ніхто не чекає, а кожна жнивна хвилина – дорога, – сказав він відверто, ніяково глянувши на Марічку.

– У нас місця вистачить не тільки в stodolі, – випередила доньку господиня. – Ми дуже раді, що ти відгукнувся на наше прохання. В господарстві без чоловіка, ніби без рук...

У господі Васюників закипіла робота. Мило та любо спостерігати за

вправними руками парубка. А дівчина біля нього ще більше розцвіла і метеликом пурхала від Павла до матері. Що роїлося в голові цього неговіркового хлопця, зрозуміти було важко, але Марічка швидко збагнула: і вона йому не байдужа. За швидкоплинні жнивні дні молоді зрозуміли, що жити одне без одного вони вже не зможуть. На відверте зізнання в коханні Павло не наважувався, бо між ними пролягала глибока майнова прірва. Боявся відразу отримати відкоша, тому чекав першого кроку від Марічки. Ненька, спостерігаючи за донькою, відразу помітила її нерівне дихання в присутності хлопця. Раділа за неї, хоч і боялась, щоби та без її благословення не переступила межу дозволеного і не осоромила родину перед Богом та людьми. Після завершення жнив, щедро розраховуючись із парубком за роботу, Васюничка запропонувала йому:

– Якщо тобі подобається моя донька, то засилай старостів...

Павло не чекав такого швидкого розв'язання своїх проблем. Мав намір переговорити спочатку з Марічкою, а вже потім просити матір віддати доньку за дружину. Тепер, почувши цю пропозицію, аж підстрибнув від несподіванки. Втішена Марічка повисла на шії неньки і розцілувала її. Переконавшись, що дівчина його кохає, Павло спромігся на щире зізнання, що довго виношував у серці.

– Я кохаю вашу доньку, але бідний і нічого, крім рук та буйної голови, не маю, – парубок, сором'язливо опустивши голову, чекав остаточного вердикту двох жінок, хоча побутує думка, що все залежить від чоловіків.

– У нас є все, бракує тільки господаря такого, як ти, – виголосила стара Васюничка, ніби сватали не доньку, а її.

Павло припав губами до руки Васюнички і довго її не випускав. Від хвилювання в синій безодні його очей заблистіла сльоза. Щоби мати не передумала, молоді поспішили справити весілля. В хаті оселилося щастя, якому, здавалося, не буде кінця. В щасливому шлюбі народилися хлопчик та дівчинка.

Скупі селянські наділи давно вже перейшли до колгоспу, а з ними – і турботи про врожаї. Тепер добробут кожної родини залежав від мізерних колгоспних трудовнів. Після добровільної здачі землі й реманенту родину Васюників не вивезли до Сибіру, а це вважалося неабиякою вдачею. За статками зрівняли всіх, але гордині й пихи у

колишньої багачки відібрати ніхто не зміг. Це закладено в генах, і жодні переміни в суспільстві на таке не впливають. Марічка звикла бути ліпшою від інших, тому колгоспна зрівнялівка була їй не до вподоби. Чоловік повертався з роботи пізно, ще й увесь пропахлий мазутом. Того, що давали на трудовень, не вистачало навіть на мило для прання брудного спецодягу.

Якось пізно ввечері Павло прийшов із роботи не сам, а з колегою, з яким щойно закінчив ремонт трактора. З цієї нагоди купили дорогою додому пляшку самогонки і хотіли розпити її. Марічка вже вклала дітей спати, нагріла води й чекала чоловіка. Двері відчинились, і з порогу повіяло густим запахом солярки.

– Ти хоч би брудний одяг не ніс до хати... – дорікнула вона Павлові, не вгледівши позаду чужого чоловіка.

– Збери щось на стіл. Ми розіп'ємо пляшку і розійдемося, – попросив він, сідаючи на лавку.

Раптом на порозі постала стара Васюничка, яка вже з трудом пересувалася по хаті.

– Як ти посмів голоту, таку, як сам, до хати серед ночі привести! – закричала вона на всю силу, що раптом з'явилася.

Чоловіки від несподіванки переглянулися, не знаючи, що старій відповісти.

– Та ти тут не господар! – першим оговтався товариш. – І далі наймитуєш у куркулів! – вхопив із лавки свого картуза і вискочив із хати.

– Мамо, навіщо ви соромите мене перед людьми? Невже я не маю права в хаті розпити пляшку горілки, з ким хочу? – вперше підвищив на стару голос Павло. – Мабуть, правду сказав товариш: ви досі мене своїм наймитом вважаєте.

– А хто ж ти такий? – Марічка підтримала матір і тут таки присіла від ляпасу, яким пригостив її чоловік.

За стільки років Павло вперше підняв на дружину руку і тепер ладен був відтяти її за те, що вчинив. Але гордо підняв голову і сів на лавку. Стара й молода навмисне наступали на його болюче місце, тому вдати, що він цього не почув, не міг.

– Доню, в нашому роду жінок ніхто не кривдив. Ти ж не пробачиш знуцання над собою якогось бездомного злидаря?! – верещала ненька,

шарпаючи доньку за плечі.

Марічка стала посеред хати в характерну позу й показала чоловікові на двері.

– Геть із мого двору! І не смій навіть наvertатися на очі! – вигукнула, щоб догодити матері, й зачинилась у спальній кімнаті.

Павло посидів кілька хвилин на лавці, потім натягнув замурзаного картуза на голову, вийшов з хати і зник у темряві... Вранці жінки зрозуміли, що злими язиками накоїли лиха. Павло пропав, мов у воду канув. Але віднайти доброго господаря і коханого чоловіка, попросити у нього вибачення жінкам навіть на думку не спадало.

...Минув рік, та для Марічки час ніби зупинився. Селяни здогадувалися, чому зник колишній наймит, бо знали його вдачу і те, що приниження він не стерпить. Про нічну пригоду довідалися від товариша, який був свідком сімейної сварки. Щоби не відчувати на собі осудливих поглядів односельців, Васюники продали господарство і купили помешкання в місті. Ущемлене самолюбство покинутої жінки також мало межі, але вона не зломилася й ні на кого не нарікала. Заочно закінчивши інститут, влаштувалася на престижну роботу й скоро стала Марією Петрівною. Ненька допомагала їй дітей ставити на ноги, а Марія пильнувала посаду. Траплялися чоловіки, які хотіли взяти її за дружину, навіть із двома дітьми, але вона все ще сподівалася зійтися з Павлом. Давно забула про ляпас, яким він її почастивав, і готова була все пробачити чоловікові, лиш би він повернувся. В душі ж звинувачувала неньку, котра так невчасно втрутилася того вечора в розмову. Сама ніколи не прогнала б коханого з хати, якби мати її не підбурила. Іноді навідувалися години відчаю, але гординя не дозволяла зробити перший крок до примирення. Марії часто снилися Павлові сині очі, в які вона намагалася зазирнути, його обійми відчувала ніби наяву, а прокинувшись, захлиналася слізьми й обнімала подушку, якої не торкалася чоловіча голова...

Через кілька літ на базарі зустріла односельчанку. Вона повідомила, що Павло повернувся з Донбасу й одружився з Василюю Чоботаренко. Це була горбатенька діва, старша за нього на десять літ. Усі дивувалися нерівному шлюбові, але істинної причини ніхто так і не зрозумів. У Марії Петрівни з'явилася злість на колишнього чоловіка, бо проміняв її, розумну та вродливу, на стару потвору.

Час минав, діти підрости і закінчували школу. Вислуховуючи від них часті запитання про батька, Марія вирішила відвезти доньку та сина до села і звести їх із Павлом. Сама не наважилася зустрітися з ним, тому відіслала дітей. Через кілька годин вони повернулися мовчазними, розповідати про зустріч із батьком не хотіли, хоч як ненька намагалася їх розговорити.

– Навіть цукеркою вас не пригостив і грошей не дав? – запитала з подивом. – Не бачив дітей стільки років і ніколи не згадав, що для їхнього виховання потрібні кошти!

Довго й несправедливо сипала докори на голову Павла, поки не зупинили слова сина.

– Мамо, вам не вистачає грошей на прожиття?

Марія вже шкодувала, що послала дітей зустрітися з батьком. Чоловік, мабуть, щось наговорив на неї, бо вони сиділи насупленими, не підтримуючи розмови. Марія не знала, що Павло в шахті потрапив у аварію і до села приїхав інвалідом. До дружини повертатися не планував, бо був переконаний, що вона йому не пробачила ляпас, та й не захоче жити з інвалідом. Василина швидко приборкала його шахтарську пенсію, і він змушений був далі наймитувати. Пригостити дітей або дати їм грошей не міг, бо Василина, довідавшись про появу в селі Марії з дітьми, кудись зникла. Зустріч відбулася так несподівано, що він того моменту про подарунки навіть не подумав. Тішився гарними дітьми й був вдячний своїй Марічці, що виховала їх і без нього.

Після тієї зустрічі дітей із батьком стара Васюничка поспішила до свого чоловіка на цвинтар, мабуть, совість гризла. Діти закінчили інститути й створили свої сім'ї, та всі урочистості відбувалися без участі батька. Жили всі заможнo і незалежно одне від одного. До матері ставилися добре, але їй хотілося і більшої уваги, і тепліших стосунків. Не тішили ні велика квартира в центрі міста, ні нажиті маєтки, які вона проміняла б на один день, прожитий поруч зі своїм синьооком Павликом. Тепер уже пізно...

...На похорон Павла донька і син зголосились їхати без умовлянь. Біля труни у невеличкій хатині схилилася стара згорблена жінка, скоса зиркаючи на прибульців із міста. Василина не знала, що односельці зателефонували Марії. Вона навіть мертвого ревнувала до колишньої

дружини. А Марія зараз про суперницю не думала. Їй дуже хотілося впасти коханому до ніг і благати прощення за змарновану молодість та сплюндроване щастя. Але клята гордість...

Повертаючись із похорону, донька мовила:

– Ми ніколи вам, мамо, не пробачимо, що ви відібрали у нас батька...

– Він сам вас залишив... – хотіла виправдатися Марія, але язик застряг у горлі.

– Тієї єдиної зустрічі він розповів нам про все...

– Чому ж ви навіть тоді, коли вирости, не шукали з ним зустрічей?! – вибухнула Марія.

– Знаючи вашу пихатість, боялися втратити ще й матір... – мовив син, щоб заспокоїти її чи виправдати себе, бо такою ж гординою були наділені й він із сестрою.

Літо 2007 року

Відгомін минулого

Підступна хвороба проявилася раптово. Запаморочилось у голові, й усе попливло перед очима... Охопив страх, бо відчула: тільки-но відірве руку від того, за що вона міцно вхопилась, як полетить туди, звідки не повертаються... Коли це повторилося кілька разів, Валентина Петрівна звернулася зі своєю недугою до лікарів. Вердикт фахівця: остеохондроз шийних хребців защемив артерії, що живлять головний мозок. Порятунку майже ніякого, стеж за артеріальним тиском крові, якщо хочеш ще трохи прожити.

Уже кілька тижнів на роботі жінки перебалакуються про реінкарнацію. Оксані потрапила до рук книжка американського доктора Раймонда Моуді. Прочитавши її, запропонувала Валентині ознайомитися з його висновками. Скоро у відділі майже всі працівники приєдналися до обговорення прочитаного. Різні висловлювали думки, але найбільше зацікавило припущення лікаря про те, що багато наших хвороб переходять із минулого життя.

– Може, й моя звідти?.. – припустила Валентина Петрівна.

– Ваша – від специфічної роботи і малорухомого способу життя, – пояснила Оксана.

– Така твоя відповідь – на всі випадки життя. Ще додайте

неправильне харчування — і до багатьох хвороб пояснення готове.

— Лише поодинокі лікарі намагаються глибше вникнути у причини виникнення недуг, але таких мало, і на широкий загальний методи не використовують, — втрутилася в розмову Надія, котра також мала проблеми зі здоров'ям.

— Хотіла б знати, ким я була у минулому житті, — всміхнулася Валентина Петрівна, бо вона вже не раз замислювалася над цим.

— Їдьте до Америки, і нехай вас той психотерапевт гіпнозом введе в регресію. Але чи захочете з нами поділитися враженнями від того, що там побачите? — вколола сусідка, котра сиділа за дальнім столом.

Уста Валентини розпрямилися кривою посмішкою, бо коштів не вистачає навіть на прожиття, то про які поїздки можна мріяти. Страх охоплював, коли виявляли якусь хворобу, бо це значило, що тоді доведеться жалюгідну зарплатню ділити з лікарями й аптеками. В селі ще й мама старенька мешкає, до якої треба час від часу навідатися. Вона хоч і перебуває під опікою молодшої доньки, а Валюшу виглядає щотижня. Навідуватися часто не випадає, але незабаром велике свято, і вона мусить потішити неньку.

Перед поїздкою до села напередодні великого свята приснився Валентині дивний сон, якого не встигла ще комусь розповісти, бо поспішала на рейсовий автобус до її родинного села.

Ненька й справді чекала приїзду старшої доньки, бо вже не вставала з ліжка й боялася, що не побачить її... Після святкового обіду сестри вмостилися біля маминого ліжка ділитися новинами. То були найкращі години, проведені разом, бо вони повертали сестер у щасливі роки дитинства і солодких мрій. Валентині не терпілося розповісти сон, який бачила минулої ночі. Вибравши слушний момент, коли можна було перейти до обговорення власних проблем, вона почала з того, що її найбільше цікавило цієї миті.

— Приснилася мені стара хата, в якій мешкав дядько Василь, — почала розповідати жінка. — Я, молода, пораюся в господі, а біля мене двійко діток шкільного віку. Раптом у двір заходить військовий у німецькій формі, такий, як у фільмах показують. Діти скричали, бо він наставив на них дуло автомата...

— Чому це раптом згадала про Василеву Ксеню, ти ж її не знала? — втрутилася в розмову ненька; вона, мабуть, не слухала початку

розповіді.

– Що ж трапилося з дядьковою дружиною, чому вона померла молодою? – запитала Валентина, радіючи, що мати пригадала давні події.

– Ксеня тоді кинулася до дітей і затулила їх своїм тілом. Автоматна черга відтяла їй голову... Німець сплюнув і пішов із подвір'я. Ніхто так і не зрозумів, чого він сюди забігав, ніби навмисне, щоб осиротити ще двох дітей. На дитячий крик збіглися сусіди, але зарадити бідним сиротам нічим не могли. Це страшне видовище бачила і я, а до вечора народила тебе... – завершила оповідку мати.

– Чому ви нам ніколи про це не розповідали? – дорікнула молодша донька.

– Я б і сьогодні не розповіла, якби Валя першою не почала розмови про Ксеню. Ще й нині страшно, як згадаю, скільки з неї крові вилилося...

– Мамо, то мені вчора такий сон приснився, і в ньому відбулися події саме так, як ви щойно розповіли. Тільки мені у сні голову не відтяло, а пробило на шії дві дірки, з яких точилася густа кров. Я волала про допомогу, але люди мовчки дивилися на мене, а рятувати не поспішали. Коли зрозуміла, що допомогти мені ніхто не може чи не хоче, виникло нестерпне бажання померти у своїй хаті...

– Бачиш, навіть у сні диво не трапилося, бо кожному своє життя дорожче, тому й до Ксені ніхто не поспішав допомогти, – додала ненька.

– То це, мабуть, Ксенина душа переселилася в мене, – припустила Валентина і посміхнулася, згадавши недавню розмову з колегами по роботі.

– Хтозна. У тебе з тією жінкою багато схожих рис характеру, але нічого дивного у цьому нема, бо то ж близька родина, – ненька ще довго розповідала про загиблу родичку, про смерть якої згадували ще й досі.

Свята минули швидко, і коли настала пора повертатися додому, Валентина навмисне завернула на вулицю, щоб пройти мимо дядькової хати. На подвір'ї виріс великий будинок, в якому мешкала внучка Ксені. На хвильку зупинившись, Валентина перевела погляд на стару хату, яку ще не встигли розібрати. Від подиву ледь не зомліла. Вона

впізнала цю місцину, що днями бачила уві сні...

Січень 2009 року

Збіг обставин чи покарання?

Тетяна з Іваном збирались у відпустку. Сонечко лише пригріло, а думки вже витали біля морського узбережжя, де люди поправляли здоров'я і набиралися сил аж до наступного літа. Співробітниця, повернувшись із відпочинку, вихвалялися різними пригодами і безсоромно демонстрували засмаглі тіла, а Тетяна ховала подряпані руки під стіл, щоб не привертати уваги до себе. Цього року подружжя також збиралося майнути за південною засмагою і хоч раз на десятиліття відпочити біля моря.

Літо минуло дуже швидко. Вже й ластівки зібралися у вирій, бадилля картоплі посохло, а чоловік про відпустку не згадував. Жінка зрозуміла, що далі чоловікові Стеблівки їм і цього року не судилося побувати. В селі мешкали старенькі батьки, які з нетерпінням чекали допомоги. Глянула на свої нігті й гірко посміхнулася. Не треба й металеві щітки до баняків, все при собі. Іван завжди любив підкреслювати, що його дружина не цурається сільської роботи, тому не хотіла розчаровувати його хоч у цьому. Куди ж подінешся від тих тяжких умов на селі, які суспільство зі стрімким прогресом ні на йоту не наблизило до міських. Колись секретарі ЦК хоч у святкових промовах обіцяли зрівняти місто зі селом, а теперішні керівники в селах бувають рідко або й зовсім обминають їх, а проблемами селян не переймаються.

Івана не приваблювали моря, його манили сільські луки, де він колись пас корову, і великий ставок на городі. Коли починала снитися риболовля, він уже чітко усвідомлював, що пора оформляти відпустку. Намагався зрозуміти дружину в її прагненні поїхати на південь, але доброї енергетики він набирался тільки на батьківській землі, а про інший відпочинок і не мріяв.

Поїздку відклали через поважні причини з дня на день. Наближалось свято яблучного Спасу. Чоловіка не відпускали з роботи через затримку з відпустки напарника, який ось-ось мав з'явитися. Тетяна вже накупила подарунків для сільської родини, зібрала речі для

подорожі їй чекала команди вирушати в дорогу.

Дзвони кликали людей до церкви. Святково одягнені прихожани поспішали освятити в кошиках яблука та груші. Багато хто ніс букет із лікарських квітучих рослин, маківки і лише кілька яблук, настромлених на молоду гілочку. Обов'язковим компонентом святкового букета був чортополох, щоби у хаті не водилася нечиста сила і не підштовхувала мешканців до дурних вчинків. Але Тетяна не хотіла вірити у забобони, бо довести дієвість того звичаю ніхто не міг.

Іван зранку попросив дружину остаточно приготуватися до від'їзду, а сам ще годину-дві мусив вирішувати нагальні справи. Кажуть, найважче людині чекати і наздоганяти. Тетяна знала, як «швидко» чоловік вирішував справи, тому виїзду раніше обіду не чекала. Не маючи до чого прикласти руки, згадала про клаптик городу, який вони з весни обробляли недалечко від будинку. На ньому не росло вже майже нічого, крім картоплі. Після відпустки сюди можна їй не приходити, бо охочі на чуже викопають бульби. Жаль власної праці, та їй овочі в цьому році дорогі через надмірну спеку. А нечиста сила ніби нашіптувала у вухо: «Викопай, викопай...» Не довго думаючи, жінка взяла рискаль та мішок і попрямувала на ділянку. За годину дрібненька картопля підсихала вже у мішку, ще невеличка чоловікова підмога – і спокійно можна вирушати в дорогу. Зателефонувала йому їй попросила під'їхати до неї автівкою.

– Сьогодні ж велике свято! – вигукнув він, вирулюючи до грядки. – Ти ж ніколи на город не ходиш, а це раптом надумала. Перед людьми соромно... – картав дружину, запихаючи мішок до багажника їй оглядаючись, чи ніхто на них не дивиться.

– Що нам ті люди? Працювати не гріх. Я ж нікого не скривдила і нічого не вкрала, намагаюся зберегти своє, – огризнулася дружина і подивилася на заліплені землею нігті.

Тепер усю дорогу треба буде вишкрібати бруд або обрізати нігті. Якби викопати картоплю попросив чоловік, Тетяна знайшла б сто причин, щоб не послухати його, і першою перепороною стали б нігті, які потребували повсякденного догляду. Після розмови з чоловіком погодилася, що затія з бараболями сьогодні справді недоречна, але що вже говорити, коли вони в мішку.

Картопля вродила дрібна і ще луцилася, тож чи долежить до їхнього

повернення?

– Бабця колись казала, що в свято не доробишся... – пригадав Іван, під'їжджаючи до будинку. – Ти вже все спакувала в дорогу?

– Їдь швидше, бо від безділля ще щось знайду на свою голову! – буркнула невдоволено дружина.

Після недовгих зборів легківка нарешті вирулила на трасу, і за вікном попливли стернисті поля, квітучі луги. Дорога далека, тому лише зараз можна спокійно обговорити останні події і спланувати відпустку, на яку так довго чекали.

– Ти кінокамеру не забула? – похопивсь Іван.

– Нічого не забула, все у цих великих сумках, – показала дружина на дві пузаті дорожні поклажі на задньому сидінні.

– Заїдемо до сестри, бо вона виглядає нас. Вип'ємо кави і поїдемо далі, щоб до ночі добратися до села, – міркував уголос чоловік.

– Якщо в дорозі нічого не трапиться...– Тетяна пригадала минулорічну подорож, коли дорогою пробили шину в колесі й мусили на дві години затриматися.

– Сплюнь, жінко. Все буде добре.

Виїхали за спеки, а через півтори години потрапили ніби в інший світ. Звідкись насунули чорні хмари, і в повітрі запахло дощем. На горизонті показалося місто, в якому мешкала сестра. Незабаром авто підкотило під багатоповерхівку. Іван перевірів, чи зачинені дверцята, й увімкнув сигналізацію. Хоч і коротка зупинка, та все ж спокійніше пити каву, коли все на замку. Небо розрізало вогняними блискавками, вдарив грім, і посипалися великі краплі дощу. З вікна другого поверху спостерігали за зливою, що враз пролилася стрімким потоком води, і переживали, як долатимуть ще не одну сотню кілометрів мокрим асфальтом. Але грозові хмари як налетіли невідомо звідки, так і зникли. Всміхнулося сонце, і вода запарувала над розпеченим асфальтом. Не марнуючи часу, подорожники попрощалися. Підійшовши до машини, ахнули від здивування: дверцята відхилені, а дві пузаті сумки щезли...

Тепер Тетяна переконалася, що бабуня мала рацію, коли говорила, що нехтувати Божими законами не можна...

Серпень 2006 року

ЗАРОБІТЧАНСЬКІ ОПОВІДАННЯ

Новини з Португалії

Ще не встигло сонечко прогріти землю, а дачники, мов мурахи довкіл своєї багатоповерхової споруди, починають поратися біля невеличких наділів землі. Кілька місяців зими стають для цих людей роком, тому з першими теплими вітрами до них повертаються часточка колишньої сили і велика надія зустріти ще одну весну. За зиму телевизор остогид настільки, що з початком тепла його вимикають ледь не до осені, коли знову не почнуть набридати холоди. На схилі літ людина потребує живого спілкування, бо тоді можна не тільки доторкнутися до реального життя інших, а й висловити комусь свої жалі чи міркування. Зустрівшись із сусідами після зимового затишшя, в перші дні обговорюють політичні події і поспішають висловити одне одному своє ставлення до всього, що відбувається в країні. Згодом політика відступає на задній план, і кожен переймається власними потребами, що дуже далекі від проблем політиків. Іноді прагнеш, щоб і тебе хтось вислухав, може, й чимось розрадив. Перший весняний тиждень завжди багатий новинами, і на душі особлива радість, коли чуєш:

– Доброго дня, сусіди! Скучили за сонечком? Раді бачити вас живими і здоровими!..

Так вигукує худорлявий чоловік із-за плоту. Ходить своїм садом і заглядає до кожного молоденького деревця, чи нема тріщин від морозу і чи не обгризли зайці стовбур.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ